

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 26. septembra 1877.

Obseg: Ali popotni učitelji kmetijstva potrebni? — Jesenski podlesek in zakaj treba pokončavati ga na travnikih. — Gospodarska novica. — Dirjanje konj na Cvenu pri Ljutomeru na Štajarskem. — Iz poročila likvidacijskega odbora banke „Slovenije“. — Angora. (Dalje.) — Odgoja po módi. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Ali so popotni učitelji kmetijstva potrebni?

Iz obravnav zadnjega Kranjskega deželnega zbora se gotovo naši čitatelji še spominjajo, kako silno so se tisti nemčurski poslanci, ki se sicer „naprednjake“ in „liberalce“ zovejo, upirali predlogu za ustanovitev stalnega popotnega učenika s pripomočjo cesarske blagajnice.

To so čudni svetniki ti „naprednjaki“; kedar gre za obveljavo narodnega jezika, s katerim edino se more na najkrajši poti doseči napredek v šolah, pobijajo vsak tak predlog, ki meri na narodno ranopravnost, z lažnjivimi in neumnimi ugovori; — zdaj ko gre zato, da bi slovanski kristijani na jugu rešili se jarma nečloveškega, pod katerim zdihujejo že stoletja, zopet ti liberalci krvoločnemu Turku vošijo zmago nad Rusom.

Na poduku stoji svet. To je resnica, ki se vsak dan bolje priznava. Že od nekdanj se gredó fantje čevljarstva, krojaštva, klobučarstva in vsacega družega rokodelstva učiti, da postanejo mojstri. Le kmetijstva se sto in sto let nobeden ni hodil učiti. Za hlapca služiti, se vendar ne more reči, kmetijstva se učiti. Ni pač posebno „kunštne“ glave treba, da se lahko spozna, da tak gospodar, ki se sam ni nič učil, ne more učenik drugim biti. Kmetijstvo ni rokodelstvo, ampak vednost in učenost, ki se razteza na toliko predmetov, iz kolikor različnih razdelkov kmetijstva obstoji, ki je zdaj poljedelstvo, zdaj vrtnarstvo, zdaj gozdarstvo, zdaj živinoreja itd.

Potreba temeljitega poduka v kmetijstvu se tedaj že veliko let priznava po vseh deželah.

Prvo, kar se je v ta namen osnovalo, bile so tako imenovane kmetijske šole, velike in manjše. Iz teh šol so šli dobro podučeni gospodarji in oskrbniki na velika posestva, katera so potem postala izgledne šole za kmetijstvo.

Vendar te šole ne dajejo deželam toliko izučenih mladih ljudi, kolikor jih je potreba za izdatni razvoj kmetijstva vsaki deželi.

Deliti deželam več potrebnega nauka v kmetijstvu, so se po nekaterih deželah na Nemškem že davno ustanovili popotni učitelji, ki hodijo iz kraja v kraj in podučujejo majhne kmete in večje kmetovalce o tem, kar je vsacemu kraju najbolj potrebno. Popotni učitelji pri-

nesó tako rekoč na dom vsacemu gospodarju za napredek kmetijstva.

Novejši čas so se jele snovati male kmetijske šole, ki so naslonjene na ljudske šole, kmečkim fantom ni treba daleč od doma iti, da se naučijo vsaj nekoliko umnega kmetijstva.

Posebno velike važnosti so popotni učitelji, teoretično in praktično izurjeni v različnih razdelkih kmetijstva. Zato vse dežele hrepenijo po nastavi takih učencov, le nemčurski turkofili v Kranjskem deželnem zboru so nasprotovali temu, da se nastavi stalni popotni učenik kmetijstva. Sklepa zborovega niso mogli podreti, al delali so na vse kriplje za kulisami na to, da ministerstvo kmetijstva ni dovolilo državne subvencije za stalnega učitelja.

Kar Kranjski deželi ministerstvo ni privolilo, je pa dalo s polnimi rokami Čehom, ki so dobili nedavno enega nemškega in enega slovanskega popotnega učitelja s plačo po 1800 gold. iz državne blagajnice; ob novem letu pa dobijo še dva.

Mi ne zavidamo tej deželi, da dobi 4 iz državne blagajnice plačane popotne učenike, — al ti 4 učitelji v deželi, katera, kar tiče kmetijstva in obrtnijstva, stoji med vsemi drugimi Avstrijskimi deželami v prvi vrsti, kjer je izglednih kmetijstev na kupe, kjer je največ kmetijskih šol, kaj neki pričajo ti, še celó iz državne blagajnice po 1800 gold. plačani učitelji? — Kaj neki družega, kakor korist in potrebo podučevanja v kmetijstvu zdaj v enem, zdaj v drugem kraji, katera morejo zasejati neizmerno veliko dobrega semena za napredek umnega gospodarstva, za odpravo škodljivih vraž itd. Recimo, da po 200—300 kmetov in gospodinj pride tacega pridigarja poslušat, in on na leto le 50 tacih pridig naredi, kaže to, da ga je 10.000 do 15.000 ljudi poslušalo. Ne bi bil pès, da bi vsi nauki na tla padli brez zaroda dobrega semena, po katerem se nevednim oči odpró, zanikrni zdramijo itd.

Jesenski podlesek in zakaj treba pokončavati ga na travnikih.

Jesenski podlèsek, ki ga sem ter tje imenujejo tudi golobjek ali goslar (Herbstzeitlose, Colchicum autumnale) in katerega se v jeseni po nekaterih travnikih, posebno bolj močvirnih, brez števila veliko nahaja, je po mislih nekaterih kmetovalcev celó nedolžna

rastlina, po mislih drugih pa strupena, katere živina na paši še ne pokusi ne. Obojna misel je kriva. Jesenski podlesek ima ostro lastnost, po kateri se želodec in čreva vnamejo tako, da živino hudo kolje in v kratkem času umori; zato spada jesenski podlesek v vrsto ostrih strupov. Kar pa se tiče mnenja, da se živina na paši ogiblje podleska, je to nekako resnično, pa ne vselej, vzlasti če živina zelo lačna na pašo pride ali pa podlesek med drugo travo požre. Večkrat se primeri, da živina, ki se je v jeseni ali spomladi na kakem travniku pasla, nevarno zbolí, al gospodar še celó ne misli na to, da je zavoljo povžitega podleska zbolela. Nedavno je v časniku „Wien. Landw. Ztg.“ neki živinozdravnik poročal, da je nekemu posestniku več najlepših krav poginilo zato, ker so na paši povžile veliko podleskovega perja, katero ima, posebno dokler je mlado, veliko tistega strupa v sebi, ki se kolhicin (colchicin) imenuje.

Iz vsega tega pač vsak gospodar lahko razvidi, kako potrebno je delati na to, da se iz travnikov iztrebi ta živini nevarna rastlina in da na njeno mesto pride druga koristna trava.

Večkrat se vidi, da v jeseni koj po pokošeni otavi ali pa spomladi otroci ali stari ljudje podleskove cvetke trgajo ali pa podleskovo čebulo izkopavajo, da s tem ubranijo zaplodbu in pomnožitev podleska po semenu.

Al če je cvetja le sila veliko, je tako trganje cvetk pretežavno, zato se priporoča tisto orodje, ki se senožeški obleč (Wiesenhobel) imenuje; kdor pa tacega orodja nima, naj si pomaga s tem, da si naredi iz trnja brano, s katero senožet povleče, s podleskom plevelno.

Če se tako več let zaporedoma ravna spomladi in v jeseni po pokošeni otavi, kmalu ne bo podleska več na senožeti, pa tudi nevarnosti ne za živino.

Najbolja pomoč potem vbrani senožeti, da podlesek ne raste ponj, pa je, da se voda odpelje z mokrih senožet in da se pognojijo z mešanim gnojem (kompostom) zgodaj spomladi, ko se je poprej senožet večkrat z brano povlekla. Če se tako ravna, začne dobra trava rasti na senožeti, kjer je poprej rasel podlesek.

Gospodarske novice.

Tudi pri nas bi bilo treba kaj tacega!

Nedavno je bil neki J. G. v Rudolstadt na Virtemberškem zavoljo hudobnega poškodovanja 5 mladih, ob veliki cesti zasajenih dreves na 6 mesecev v zapor in zgubo vseh državljskih pravic za 3 leta obsojen, — v Saksonskem Altenburgu pa neki natakár na 4 tedne zato, ker je na veliki cesti od mlade češnje toliko odrezal, da si je palico za sprehajanje naredil.

Na Virtemberškem so ceste s krasnim sadnim drevjem zasajene. Da se to drevje obvaruje hudobnega poškodovanja, so na več krajih table postavljene s prav kratkim svarilom, tako-le se glasečim: „V zapor pride, kdor to drevje poškoduje.“

Dirjanje kónj na Cvenu pri Ljutomeru na Stajarskem.

Konj je vstvarjen za težko vožnjo, pa tudi za hitri ték. Se ve da za oboje ni nobeden. Naj je konj za to ali uno, vsakako mora krepke nature biti. Zato preskušnje, kdo je hitreji na dirjališči, niso prazne igrače. „Slov. Gosp.“ popisuje tako dirko na Cvenu; naj nekoliko vrstic prestavimo tudi v naš list.

„8. septembra t. l. je bila že četrtnkrat dirka z našimi ličnimi kobilicami, in sicer na Cvenskem pašniku, kjer je bila 2080 sežnjev dolga tir napravljena in z zastavicami lepo obkoljena. Oglasilo se je bilo 21 dirjalcev, ki so najprvo vlekli številke, po katerih so se dirke vdeleževali. Ob 3. uri popoldne, ko je bil dotični odbor vse priredil, dalo se je s trompeto znamenje in ponosno se je prvi dirjalec s svojim konjičem v dir podal; vsako 2. minuto mu je sledil drug. Kaj lepo je bilo gledati, kako hitro so urne noge vzdigovale lične živalice Ljutomerske (konji Angleškega plemena), ki so se komaj tal dotikovale, kakor lahkonoge gazele po Afrikanskih puščavah. Z velikim interesom je obilo zbrano občinstvo (okoli 2000 ljudi) to veselo tekmo vanje opazovalo. Zadnji voziček je s kobilico pridrdral ob 4. uri in 12 minutah, ravno ko je dež, ki je začel ob 4. liti, vse gledovalce bil pod streho pregnal. — Pri delitvi državnih daril dobili so: 1. darilo s 30 srebrnimi goldinarji in zastavo Miha Štuhec iz Logarovec s svojo 7letno kobilico, ki je tir (drago) v 8 minutah predirjala. — 2. darilo 25 srebrnih gold. z zastavo je dobil Jakob Peršak iz Ilijaševce s svojo 3letno kobilico, katera je drago v 8 minutah 20 sekundah predirjala. — 3. darilo z 20 sreb. gold. in zastavo je dobil Jakob Nemeč iz Šalinec s svojo 12letno kobilico, ki je drago v 8 minutah 58 sekund. predirjala. — 4. darilo 15 gold. v srebru in zastavo pripadlo je Matiji Prelogu iz Šalinec, česar 3letna kobila je tir dovršila v 9 minutah 28 sekundah. — 5. darilo z 10 sreb. gold. in zastavo dobil je Miha Špindler iz Starenove vasi s svojo 5letno kobilo, ki je drago v 10 minutah 40 sekundah dovršila. — 6. darilo z 9 gold. v srebru in zastavo je bilo podeljeno Francu Kosi-j u iz Ključarovec, čegar 10letna kobila je predirjala odločeno tir v 11 minutah. — 7. darilo (5 gold. sreb. iz zastavo) je dobil Anton Bežan iz Šalinec s svojo 4letno kobilo, ki je potrebovala 11 minut in 10 sekund. — 8. darilo (3 gld. sreb. in zastavo) je dobil Jože Novak iz Starenove vasi, čegar 4letna kobila je drago predirjala v 11 minutah in 20 sek. — 9. darilo (2 sreb. gold.) je dobil Lovro Kosi iz Krapja, čegar 6letna kobila je potrebovala 12 minut in 12 sek. — 10. darilo (2 sreb. gld.) je dobil Jos. Pušenjak iz Cezanjevec s svojo 4letno sivko; dirjala je 11 minut in 30 sekund. — 11. darilo (2 sreb. gold.) je dobil Jaka Misleta iz Hrastja s svojo 9letno kobilo, ki je dovršila tir v 11 minutah in 40 sekundah. (Lani pa je bila ta kobila 1. darilo dobila, dovršivši tir v 9 minutah in 40 sek.). — 12. darilo (2 gold.) je prejel A. Leber iz Vučjevesi. Dirjal je s svojo 8letno kobilo 12 min. — 13. darilo (2 gld.) je dobil Marko Belec iz Gerlove s svojo 8letno kobilo, ki je 12 minut potrebovala. — 14. darilo (cesarski zlat) je dobil M. Štuhec iz Bolehnečic za najprilicnejšo vprego. — Dirka z našimi kobilicami postala je v Ljutomerskem okraji prava ljudska svečanost. Tudi pa zasluži dirka z našimi ličnimi konji vso pozornost; mogle se bodo naše živalice, ako le še malo napredujemo, meriti z vsemi Avstrijskimi, potem pa tudi čaka lep dobiček naše kmete, kateri utegnejo svoje blago v daljne kraje za lepe novce prodajati. Pomislimo samo, kolik vspeh je bil že pri letošnji dirki; kobilica, ki je dobila 1. darilo, je 2080 sežnjev dolgo tir v 8 minutah predirjala, torej v eni minuti 260 sežnjev. Potem takem bi 10 milj v 2 urah in 40 minutah predirjati utegnila, kar je več, kakor hitrost poštnega železničnega vlaka. To je torej velika zmožnost naših konj.